

Шифра ученика: |

Укупан број бодова: |

Република Србија

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ, НАУКЕ И ТЕХНОЛОШКОГ РАЗВОЈА
ЗАВОД ЗА ВРЕДНОВАЊЕ КВАЛИТЕТА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

школска 2018/2019. година

ТЕСТ

СРПСКИ ЈЕЗИК

ПРИЈЕМНИ ИСПИТ ЗА УПИС УЧЕНИКА У ПРВИ РАЗРЕД – ОБДАРЕНИ УЧЕНИЦИ
У ФИЛОЛОШКОЈ ГИМНАЗИЈИ ЗА ШКОЛСКУ 2019/2020. ГОДИНУ

УПУТСТВО ЗА РАД

- За решавање теста предвиђено је **120 минута**.
- Пиши читко, ћириличким словима, водећи рачуна да твоји одговори буду разумљиви, али и граматички и правописно исправни (посебно обрати пажњу на употребу великог слова).
- Када решаваш задатке у којима се од тебе очекује да нешто допишеш, увек користи пуне називе; скраћенице нису дозвољене (нпр. треба написати именица, а не им. или локатив, а не лок. и слично).
- Задатке не мораш да радиш према редоследу којим су дати.
- Коначне одговоре напиши **хемијском оловком**. Док решаваш задатке, можеш да користиш графитну оловку, резач и гумицу.
- У задацима са више понуђених одговора **не добијају се бодови** уколико је поред тачних заокружен и нетачан одговор.
- Не признају се одговори који су написани графитном оловком, као ни одговори који су прецртани и исправљани.
- Ако завршиш раније, предај тест и тихо изађи.

Желимо ти много успеха на пријемном испиту!

1. Заокружи **слова** испред примера написаних у складу са **правописним правилима** српског језика.

а) Урош Нејаки

б) Божић бата

в) Стари Словени

г) Улица српских Владара

д) Петровац На Млави

ђ) Балканско Полуострво

е) О.Ш. „Ђура Јакшић”

ж) Атлантски океан

2. Препиши следећу реченицу поштујући **правописна правила** српског језика.

Тог по поднева попели су се на матерхорн један од нај вишљих врхова алпа који је 14 VII 1865 године освоио енглески алпиниста едвард вимпер.

---

3. Поред датих обележја напиши о којим **гласовима** је реч.

1. Надзубни назални (носни) сонант је _____.

2. Задњонепчани звучни сугласник је _____.

4. Одреди **врсте** подвучених **речи** у следећим стиховима. Одговоре упиши у табелу.

У добру је лако добар бити,
на муци се познају јунаци!

Реч	Врста речи
добру	
лако	
добар	
бити	
на	
јунаци	

5. У следећој реченици подвучи све глаголе **свршеног вида**.

Када пингвини угледају неког кога воле, почињу да плешу да покажу колико су радосни што су га срели.

6. Одреди **облик** подвучених **речи** у следећој реченици. Одговоре упиши у табелу.

Увек је пажљиво чистила златно и сребрно посуђе и сваки час га намештала у гостинској соби како би истакнутије стајало.

Реч	Падеж	Број	Род
посуђе			
час			

7. Поред сваке речи напиши којим **типом творбе** је настала.

1. чуваркућа: _____

2. домаћински: _____

3. мишоловка: _____

8. У сваком низу (1–3) прецртај реч чији се **корен разликује** од осталих у том низу.

1. боловати, болеро, болничар, преболети

2. дизалица, подизати, дизајн, дизач

3. умилан, милостив, милина, милион

9. У следећој реченици заокружи **главну реч** подвучене **синтагме**.

У ваздуху се осећао оштар мирис борових иглица.

10. У следећој реченици подвучи **објекатску синтагму** (објекатски скуп речи).

Целу ђачку препирку прекинула је професорка која се појавила на вратима.

11. Заокружи слово испред врсте којој припада наведена **независна предикатска реченица**.

1. – Да ли је то мој компјутер покварен?   а) узвична   б) упитна   в) заповедна

2. – Да, мислим да сам га ја покварио.   а) обавештајна   б) упитна   в) заповедна

3. – Да си га одмах поправио!   а) обавештајна   б) узвична   в) заповедна

12. Прочитај следећу реченицу и одреди **падеж** и **значење** подвучене синтагме.

Пролазећи поред куће, он опази неку нову девојчицу у башти – дивну плавојчицу са жутом косом, сплетеном у две дуге плетенице, које су јој падале низ леђа.

А. Падеж: _____

Б. Значење падежа: _____

13. Одреди **врсте** подвучених **зависних реченица** у примерима.

1. Мислим да сам сутрадан ручао на брзину и са узбуђењем.

Врста зависне реченице: _____

2. Пре него што смо се спустили низ брег, зауставили смо се на једној раскрсници.

Врста зависне реченице: _____

3. Ко би им ту мост подигао, учинио би им највеће добро.

Врста зависне реченице: _____

14. У Речнику српскога језика наведени су следећи глаголи:

мрсити¹, мрсим – чинити да се нешто (обично влакна, длаке, конач, пређа и сл.) испреплету, запетља, заплитати; преплитати

мрсити², мрсим – јести мрсну храну, не држати се поста

1. У ком лексичком односу стоје два наведена глагола?

Заокружи слово испред тачног одговора.

а) синонимија

б) антонимија

в) хомонимија

2. Напиши антоним глагола **мрсити**²: _____.

15. Заокружи слово испред реченице у којој уочаваш **метонимију**.

- а) Добила сам на поклон чаше за воду.
- б) Сок ми се допао, па сам попила две чаше.
- в) Разбила сам омиљену кристалну чашу!

16. Заокружи слово испред тачног одговора.

Када у некој ситуацији човек поступи као **грлом у јагоде**, то значи да је он поступио:

- а) несвесно наносећи штету другима;
- б) неспремно за дату ситуацију;
- в) опрезно због могућих последица;
- г) промишљено и добро испланирано;
- д) незаинтересовано и нерасположено.

17. Заокружи слово испред низа у коме **све** речи имају **акцент на другом слогу**.

- а) АВАНТУРА, АГЕНЦИЈА, АДРЕСА
- б) БЛАГАЈНА, БОЖАНСТВЕН, БРЗИНА
- в) ВАКЦИНА, ВЕНЧАЊЕ, ВОЛОНТЕР
- г) ГИМНАСТИКА, ГРАМАТИКА, ГРОЗНИЦА

18. На линији напиши називе две **гласовне промене** чије резултате уочаваш у речи *сазвезђе*.
Пођи од тога да је та реч настала од речи *звезда*.

Гласовне промене: 1. _____

2. _____

19. Прочитај следећи одломак који се односи на развој словенске писмености, а затим допуни реченице (1–3) тако да искази буду тачни.

Био је то један од најзначајнијих момената у књижевној историји словенских народа када су, пре више од хиљаду година, **два брата**, оба у зрелим и мужанским годинама, засела једно вече за сто у својој кући у Цариграду, и, при слабој светлости жишка у којем је уље сагоревало, написали пауновим или тршчаним пером на једном пергаментном листу **прве речи словенског превода** свештених књига; то је моменат када се **најстарија словенска књижевност** рађала.

1. У тексту је реч о **браћи** _____ и _____.

2. Они су свештене (црквене) књиге на „словенски” језик превели са грчког језика, а **писмо** које су за ту прилику осмислили познато је под именом _____.

3. Најстарији **књижевни језик** Словена у науци је познат под именом _____ језик.

20. 1. Заокружи слово испред назива **дијалекта** српског језика чије су карактеристике дате.

Тај дијалекат има четвороакцентски систем, седам падежних облика и ијекавску замену старог гласа *ј* *ј̑*.

- а) шумадијско-војвођански
- б) зетско-рашки
- в) источнохерцеговачки
- г) призренско-тимочки
- д) косовско-ресавски

2. Заокружи слово испред назива града који се налази на територији **призренско-тимочког** дијалекта.

- а) Ужице
- б) Крагујевац
- в) Вршац
- г) Лесковац
- д) Чачак

21. Заокружи **слова** испред назива **драмских дела** чији је аутор **Бранислав Нушић**.

- а) *Избирачица*
- б) *Анафадетиа*
- в) *Аудиобиографија*
- г) *Јазавац њед судом*
- д) *Сумњиво лице*
- ђ) *Хајдуци*

22. Испред наслова **књижевног дела** напиши редни број **писца** који је то дело написао. Име једног писца је вишак.

- ___ *Плави чујерак*
- ___ *Кажми ми, кажи*
- ___ *Подне*
- ___ *Наслеђе*
- ___ *Манасија*

- 1. Јован Дучић
- 2. Алекса Шантић
- 3. Јован Јовановић Змај
- 4. Мирослав Антић
- 5. Милан Ракић
- 6. Васко Попа

23. Заокружи **слова** испред књижевних дела у којима се време радње у целости или делимично везује за **Други светски рат**.

- а) Антон Павлович Чехов, *Вањка*
- б) Добрица Ћосић, *Деобе*
- в) Бранко Ћопић, *Орлови рано леће*
- г) Ана Франк, *Дневник*
- д) Лаза Лазаревић, *Све ће њо народ њозлајшији*
- ђ) Милош Црњански, *Сеобе*

24. Напиши **назив дела** и **књижевну врсту** на основу имена **главних ликова**.

	Лик из дела	Назив дела	Књижевна врста
1.	Вук Исакович		
2.	Лујо		
3.	Малчика		

25. Одреди **наслов дела** из ког је наведени одломак, **име и презиме аутора**, **име лика** о коме се говори, **књижевни род** и **књижевну врсту**.

Старца су обрвале мисли, тешке и црне мисли, па потресају из темеља душом његовом. [...]

Велика је снага и задруга у њега била. По четрдесет, педесет кућне чељади радило је на њивама његовим, са којих су се у врелој сунчаној свјетлости кроз планинско, небеско плаветнило ломили и кршили дрхтави задихани гласови, а пуна и забрехала снага прштила и пуцала испод загријаних кошуља и сребрних гердана. [...]

Кад се све старо измакло, кад је сасвим осиромашео и опотребио, кренуо би у доње крајеве, доље гдје га нико не познаје, па би радио у надницу. [...]

Он држаше само комад привузе у руци. Капу му стргли вјетрови и однијели, а опанци му негдје спали и остали у снијегу. Био је бос и скоро го. Прибра сву снагу и, посрћући преко сметова, потрча натраг.

Наслов дела: _____

Име и презиме аутора: _____

Име лика: _____

Књижевни род: _____

Књижевна врста: _____

26. Прочитај стихове из три песме. Одреди да ли песма припада **народној** или **ауторској књижевности**.

Заокружи слово испред тачног одговора.

А.

Песмо тужна, мека си милошта
што плаче као крв грожђа, као суза мошта,
као онај пољубац, онај мирис перја што утка
у гугутање своје гугутка.

Ој, милошто мека, клик си дивље пловке
над јаром из које стаса
црвени угаљ сунца
у зрну сваког класа.

а) народна књижевност

б) ауторска књижевност

Б.

Полећела два врана гаврана,
са Мишара поља широкога
а од Шапца града бијелога,
кржавијех кљуна до очију,
и кржавих ногу до кољена.

а) народна књижевност

б) ауторска књижевност

В.

Бејасте ли, браћо моја млада,
Да л' бејасте ви на гробљу када,
Ај, на гробљу, на голему?
Та увек смо ми на њему.

а) народна књижевност

б) ауторска књижевност

27. Напиши ком **књижевном роду** припада *Прича о Светом Сави* Матије Бећковића.

Кад је Свети Сава ишао по земљи,
још пре свога рођења,
док се звао Растко,
као што иде и сада,
само га не видимо,
а можда је то било и доцније.

Кренуо је Савиним стопама,
ка Савином извору
на Савином врху
куда и ми идемо,
јер другог пута и нема.

Када је негде око Савина дана
наишао Савином страном,
напали су га пси,
као што и сад нападају
свакога ко се упути Савиним траговима.

Књижевни род: _____

28. Наведи **три особине лирске уметничке поезије** које препознајеш у песми *Небо* Стевана Раичковића.

У тој дубини, плавој
И без рубца,
Тражио сам, већ одавно,
Голуба.

Ал' све што се изнад дигло –
Нестало је.
Горе су још само плаве
Боје.

Тражићу га још по кругу
Вртоглавом –
Макар очи изгубио, сâм
У плавом.

Особине: 1. _____
2. _____
3. _____

29. Поред наслова дела или одлика које се односе на **баладу** упиши **1**, а поред оних које се односе на **поему** упиши **2**.

<i>Хасанаиница</i>	
Јавља се само у писаној књижевности.	
<i>Смрт Омера и Мериме</i>	
<i>Ђачки расџанак</i>	
<i>Вашар у Тојоли</i>	
Увек се завршава трагично.	

30. Прочитај одломак из дела *Са њашњака до научењака* Михајла Пупина и напиши којој **књижевнаучној врсти** припада.

Док сам се школовао у Панчеву, летње месеце сам проводио у свом родном месту. Као и остали Банат, Идвор углавном живи од пољопривреде и у време жетве у њему врви као у кошници. Стари и млади, људи и стока, сви се усредсређују на жетвене радове. Али нико не ради толико колико српски во. Он је свуда највернији и најважнији слуга српског сељака, а највише у Банату. Он пооре све њиве у пролеће, он превезе сазрело жито са далеких плодних поља на сеоска гувна, када дође време жетви. Тек почетак вршидбе окончава тешке напоре доброг старог вола; тада почиње његов летњи одмор и онда га шаљу да се прихрани, одмори и припреми за јесен када треба превлачити жути кукуруз и обавити јесење орање. Сеоским дечацима, још недораслим за рад на гувну, поверава се да за време летњег одмора чувају волове на паши. Школски распуст дечака поклапао се са одмором добрих, старих волова. И ја сам неколико лета провео на овом занимљивом послу.

Књижевнаучна врста: _____

31. Одреди **врсту стиха** којом су испевани следећи стихови.

А.

Наджњева се момак и дјевојка:
Момак најње двадест и три снопа,
А дјевојка двадест и четири.

а) осмерац   б) једанаестерац   в) десетерац

Б.

Љуто куне Божја мајка:
„Свако дрво уродило,
а јасика не родила,
већ јасика трепетала
усред лета и без вјетра!”

а) осмерац   б) једанаестерац   в) десетерац

32. Прочитај стихове из песме *Међу својима* Владислава Петковића Диса. Одреди **врсту строфе** у наведеном примеру.

У мом срцу поноћ. У њој каткад тиња
Мис'о да још живиш, мој пределе млади.
Моја лепа звезда, мајка и робиња,
Боже! Шта ли данас у Србији ради?

Код вас је пролеће. Дошле су вам ласте.
Оживеле воде, ђурђевак и руже.
И мирише земља која стално расте
У гроб и тишину, мој далеки друже.

Врста строфе: _____

33. Поред стихова из народне песме *Женидба Милића Барјактара* напиши назив **облика казивања** који преовлађује у том одломку.

1.
Кад се жени Милић Барјактаре,
он обиђе земљу и градове
од истока паке до запада,
према себе не нађе ђевојке;
главит јунак свакој ману нађе;
женидбе се проћи хотијаше.

_____

2.
Чудо људи за ђевојку кажу:
танка струка, а висока стаса,
коса јој је кита ибришима,
очи су јој два драга камена,
обрвице с мора пијавице,
сред образа румена ружица,
зуби су јој два низа бисера,
уста су јој кутија шећера.

_____

3.
„Ој, пунице, ђевојачка мајко,
или си је од злата салила?
Или си је од сребра сковала?“
(...)
„Мио зете, Милић Барјактаре,
нити сам је од злата салила,
нити сам је од сребра сковала,
нити сам је од сунца отела,
веће ми је бог од срца дао.“

_____

34. Прочитај одломак из приповетке *Дечак и њас* Данила Киша и напиши ко је **приповедач** у одломку.

Примећујем у последње време да је дечак тужан. Постао је према мени некако хладнији, обазривији. Видим, крије нешто од мене. Али сам ускоро схватио о чему је реч и, ето, поново ме сколила она моја стара псећа туга. Дечак се опет спрема да оде у свет. Овог пута изистински! У то нема сумње. Схватам и то зашто ме избегава: хтео би да олакша себи растанак. А и ја сам се од те изненадне туге разболео.

Куњам пред дечаковим прагом како ми не би побегао без опроштаја. Куњам и размишљам о свом животу. Осећам, овај растанак нећу преживети.

Приповедач: _____

35. Подвучи **епитете** у одломку из приповетке *Поход на Мјесец* Бранка Ћопића.

Сјутрадан, у голубије сунчано јутро, све је већ било иза мене као сан, само сан. Нит ми се причало ни запиткивало о томе. [...] Као да дјед и Петрак нису хтјели да се подсјећају на нешто далеко од свјетлости, дана и здраве памети, у чем се не треба наћи ни као саучесник ни као свједок.

36. Прочитај строфу из поеме *Ламениј над Београдом* Милоша Црњанског, у којој се лирски субјект обраћа Београду. Обрати пажњу на **стилске фигуре** у подвученим стиховима.

Ти, међутим, растеш, уз зорњачу јасну,
са Авалом плавом, у даљини, као брег.
Ти трепериш, и кад овде звезде гасну,
и топиш, ко Сунце, и лед суза, и лањски снег.
У Теби нема бесмисла, ни смрти.
Ти сјајиш као ископан стари мач.
У Теби све васкрсне, и заигра, па се врти,
и понавља, као дан и детињи плач.
А кад ми се глас, и очи, и дах, упокоје,
Ти ћеш ме, знам, узети на крило своје.

Заокружи слово испред тачног одговора.

У подвученим стиховима појављују се следеће стилске фигуре:

- а) градација, контраст, хипербола;
- б) епитет, поређење, персонификација;
- в) ономотопеја, поређење, градација;
- г) контраст, персонификација, хипербола.

37. Прочитај одломак из приповетке *Прва бразда* Милована Глишића, па одговори на захтев.

Људи из села дивили су се дурашности Миониној. Свуд су је хвалили и њоме укоревали своје домаћице кад би се мало олениле. Само једно беше им за чудо: како је могла тако самохрана одвојити од куће Огњана и опремити га у школу! То су јој као и замерали.

И сам Јеленко прекорео је једанпут Миону због тога. Беше се свратио са својим стрицем, старим Јездимиром, па после разговора о свему и свачему, рећи ће снаси:

– Вала, свак ти се живи чуди како се дајаниш... Јеси вредна, јеси паметна. Само си нешто слудовала...

– А шта то, дешо? – упита Миона и погледа Јеленка мало зачуђено.

– Што оно дете не остави код куће да ти барем штогод помогне? Толики имућнији и задружнији људи, па нису кадри одвојити своје деце. Ти си ионако сирота и мученица, па...

– Не дам ја, дешо, да ми деца буду последња у селу! – одговори Миона и заплами се мало у образу! Кад сам се мучила толико година, неће ми зар бити ништа ако се помучим још неко време.

Заокружи **слово** испред одговарајућег тумачења.

У наведеном одломку Јеленко:

- а) замера Миони што се мири са Огњановом лењошћу;
- б) приговара Миони што није довољно вредна;
- в) негодује што Миона разговара са старим Јездимиром;
- г) прекорева Миону што је дала сина на школовање.

38. Прочитај народну песму *Вила зига їрад*. Док читаш обрати пажњу на **уметничке одлике** песме.

Град градила б'јела вила
Ни на небо ни на земљу,
Но на грану од облака;
На град гради троје врата:
Једна врата сва од злата,
Друга врата од бисера,
Трећа врата од шкерлета.
Што су врата суха злата,
На њих вила сина жени;
Што су врата од бисера,
На њих вила кћер удава;

Што су врата од шкерлета,
На њих вила сама сједи,
Сама сједи, погледује,
Ђе се муња с громом игра,
Мила сестра су два брата,
А невјеста с два ђевера;
Муња грома надиграла,
Мила сестра оба брата,
А невјеста два ђевера.

шкерлеї (*скерлеї*) – љубичастоцрвена тканина која се употребљава за израду скупоцене одеће и традиционално бољих ношњи.

Заокружи **слова** испред тумачења која тачно описују уметничке одлике песме.

- а) *Вила зига їрад* је епска песма у којој преовлађује мотив вилине самоће.
- б) Вила је описана помоћу сталног епитета, типичног за народну поезију.
- в) Символиком муње и грома дочарано је надмудривање супружника.
- г) У песми преовлађује ономотопеја као стилска фигура.
- д) *Вила зига їрад* је лирска песма испевана у осмерцу.
- ђ) У песми је мотив градње повезан с митолошким бићем.

39. Поред подвучених примера у песми Васка Попе напиши назив употребљене **стилске фигуре**.

Шуште зелене рукавице
На гранама дрвореда

1. _____

Вече нас под пазухом носи
Путем који не оставља траг

Киша пада на колена
Пред прозорима одбеглим

Дворишта излазе из капија
И дуго гледају за нама

2. _____

40. Прочитај песму *На Газиместџану* Милана Ракића. Док читаш, обрати пажњу на **композицију** песме.

Силни оклопници, без мане и страха,
Хладни ко ваш оклоп и погледа мрка,
Ви јурнусте тада у облаку праха,
И настаде тресак и крвава трка.

Данас нама кажу, деци овог века,
Да смо недостојни историје наше,
Да нас захватила западњачка река,
И да нам се душе опасности плаше.

Заљуљано царство сурвало се с вама...
Кад олуја прође врх Косова равна,
Косово постаде непрегледна јама,
Костурница страшна и поразом славна.

Добра земљо моја, лажу! Ко те воли
Данас, тај те воли, јер зна да си мати,
Јер пре нас ни поља ни кршеви голи
Не могоше ником свесну љубав дати!

Косовски јунаци, заслуга је ваша
Што последњи бесте. У крвавој страви,
Када труло царство оружја се маша,
Сваки леш је свесна жртва, јунак прави.

И данас кад дође до последњег боја,
Неозарен старог ореола сјајем,
Ја ћу дати живот, отаџбино моја,
Знајући шта дајем и зашто га дајем!

Заокружи **слова** испред тачних тумачења композиције песме.

- а) У песми се не уочавају смисаоно обликоване композиционе целине.
- б) Композиционе целине у песми одређене су временским планом песме.
- в) Прва четири катрена представљају једну временску целину у песми.
- г) Последње три строфе чине целину у песми која је усмерена на прошлост.
- д) У првој половини песме лирски субјект указује на значај боја.
- ђ) Све строфе у песми повезује родољубива поента којом се песма завршава.